

მდგრადი განვითარება, როგორც ეროვნული უსაფრთხოების შემადგენელი ნაწილი და მისი მნიშვნელობა

ნინო ბენდიანიშვილი
ეკონომიკის დოქტორი
სტუ-ს ასისტენტ-პროფესორი

რეზიუმე

მდგრადი განვითარება და უსაფრთხოება ურთიერთდაკავშირებული ნაწილებია, რაც დიდ გავლენას ახდენს გლობალურ სტაბილურობასა და კეთილდღეობაზე. უსაფრთხოება განმსაზღვრელია მდგრადი განვითარების ტრაექტორიისა. გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება, რომელსაც ხელს უწყობს სწორედ მდგრადობა, გავლენას ახდენს უსაფრთხოების ეროვნულ და გლობალურ ჩარჩოებზე. მნიშვნელოვანია გამოიკვეთოს დინამიური ურთიერთკავშირი ეროვნულ უსაფრთხოებასა და მდგრად განვითარებას შორის. ხაზი უნდა გაესვას უსაფრთხოების საკითხების მდგრადობის დღის წესრიგში ინტეგრირების კრიტიკულ მნიშვნელობას და პირიქით.

ქვეყნის მასშტაბით უსაფრთხოება მნიშვნელოვნად აყალიბებს მდგრად განვითარებას რესურსების განაწილებაზე, მმართველობის სტრუქტურასა და საზოგადოების პრიორიტეტებზე ზემოქმედებით. უსაფრთხოება უზრუნველყოფს მდგრადი ინიციატივებისთვის საჭირო სტაბილურობას.

ეროვნული უსაფრთხოების და მდგრადი განვითარების ურთიერთქმედება არის კვლევის რთული, მაგრამ მნიშვნელოვანი სფერო. იგი მოითხოვს მულტიდისციპლინურ მიდგომას მისი სირთულეების გამოსავლენად.

საკვანძო სიტყვები: მდგრადი განვითარება, ეროვნული უსაფრთხოება, ინკლუზიური მმართველობა, მდგრადობის ჩარჩოს გაძლიერება, სოციალური ერთიანობა, გამჭვირვალობის გაძლიერება, ანგარიშვალდებულების ხელშეწყობა.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A COMPONENT OF NATIONAL SECURITY AND ITS IMPORTANCE

Nino Bendianishvili
Doctor of Economics
Assistant-professor of GTU

RESUME

Sustainable development and security are interrelated, with major implications for global stability and prosperity. Security is a determinant of the trajectory of sustainable development. The transparency and accountability that sustainability fosters have implications for national and global security frameworks. It is

important to recognize the dynamic interrelationship between national security and sustainable development. The critical importance of integrating security issues into the sustainability agenda, and vice versa, should be emphasized.

Security at the national level significantly shapes sustainable development by influencing resource allocation, governance structures, and societal priorities. Security provides the necessary stability for sustainable initiatives.

The interaction between national security and sustainable development is a complex but important area of research. It requires a multidisciplinary approach to address its complexities.

Keywords: Sustainable development, National security, Inclusive governance, Strengthening the sustainability framework, Social cohesion, Enhancing transparency, Promoting accountability.

* * * *

მდგრადი განვითარება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ განსაზღვრულია, როგორც აწმყოს მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება მომავალი თაობების საკუთარი საჭიროებების დაკმაყოფილების უნარის გარეშე. ის წარმოადგენს გლობალურ იმპულსს, როგორც ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი პროგრესის ქვაკუთხედი. საქართველოს მდგრადი განვითარების 2030 წლის გეგმისათვის, სწორედ ეროვნული ამოცანების შესრულებაა პრიორიტეტი. [1] ეროვნული უსაფრთხოება მოიცავს გამონევენების სპექტრს, როგორცაა ეკონომიკური მდგრადობა, სამხედრო სტაბილურობა და სოციალური ჰარმონია, რაც ფუნდამენტურია მდგრადი განვითარებისთვის. მდგრადობის განვითარება წარმოიშვა, როგორც ანგარიშვალდებულების ხელშეწყობისა და ეროვნული სტრატეგიების გლობალური მდგრადი განვითარების მიზნებთან მორგების მთავარი ინსტრუმენტი.

მდგრადი განვითარებისა და უსაფრთხოების მოთხოვნებისათვის აუცილებელი პირობაა: 1) რესურსები - ხშირად წარმოადგენს აუცილებლობას და მნიშვნელოვანი დასაყრდენია ფინანსური და ადამიანური რესურსები. ისეთ ქვეყნებში, სადაც ხანგრძლივი კონფლიქტებია, მაღალმა სამხედრო ხარჯებმა, შეიძლება შეზღუდოს ინვესტიციები განათლებაში, ჯანდაცვაში და ინფრასტრუქტურაში,

რაც მდგრადი განვითარების ძირითადი საყრდენებია. ასეთი ქვეყნებია სირია და იემენი, სადაც განვითარების პროგრესი სტაგნაციაშია, რადგან რესურსები გადაინაცვლებს უსაფრთხოების დაუყოვნებელი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. ხოლო უსაფრთხო ქვეყნებს შეუძლიათ რესურსების გამოყოფა გრძელვადიანი განვითარების მიზნებისთვის, განათლების, ჯანმრთელობისა და სუფთა ენერგიის ინიციატივების ხელშეწყობისთვის. ასეთია სკანდინავიის ქვეყნები. 2) მმართველობა და ინსტიტუციური მთლიანობა - უსაფრთხოება გავლენას ახდენს მმართველობის ხარისხზე, რაც მდგრადი განვითარებისათვის განმსაზღვრელია. სტაბილური მმართველობა ხელს უწყობს კანონის უზენაესობას, ამცირებს კორუფციას და ხელს უწყობს ეფექტური პოლიტიკის განხორციელებას. ამის საპირისპიროდ, დაუცველობა ძირს უთხრის ინსტიტუციურ მთლიანობას, ამძაფრებს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა უკანონო ვაჭრობა, რესურსების ექსპლუატაცია და გარემოს დეგრადაცია. მაგალითად, შეიარაღებული კონფლიქტით დაზარალებულ რეგიონებში სუსტი მმართველობა ხშირად იწვევს ბუნებრივი რესურსების არარეგულირებად მოპოვებას. ეს ხელს უწყობს გარემოს ზიანს და ეკონომიკურ უთანასწორობას. მაგალითია კონგოს დემოკრატიული რესპუბლიკის რესურსებით მდიდარი, მაგრამ კონფლიქტებით სავსე ლანდშაფტი. 3) სოციალური ერთიანობა - უსაფრთხოება ხელს უწყობს სოციალურ ერთიანობას, რაც მდგრადი განვითარების წინაპირობაა. დაუცველი საზოგადოება განიცდიან მოსახლეობის გადაადგილებას, საარსებო წყაროს დაკარგვას და ინსტიტუტებისადმი ნდობის ვარდნას. ეს ყოველივე ხელს უშლის განვითარებას. ხოლო დაცულ საზოგადოებას შეუძლია განავითარონ ინიციატივები და გამოიყენონ კოლექტიური მოქმედებები მდგრადობისთვის.

მდგრადი განვითარება, შეიძლება განვსაზღვროთ, როგორც უსაფრთხოების შემადგენელი კომპონენტი. უსაფრთხოება დიდ გავლენას ახდენს მდგრად განვითარებაზე. ორივე თანაბრად მნიშვნელოვანი საკითხია. მდგრადი განვითარება ხელს უწყობს გრძელვადიან უსაფრთხოებას კონფლიქტის ძირითადი მიზეზების აღმოფხვრის გზით, როგორიცაა სიღარიბე, უთანასწორობა და რესურსების სიმცირე. სიღარიბის შემცირება ამცირებს სოციალურ დაძაბულობას და პოტენციურ კონფლიქტებს. მაგალითად, სამხრეთ აზიაში მიკროსაფინანსო ინიციატივებმა შეამცირა ეკონომიკური უთანასწორობა და ხელი შეუწყო სოციალურ ჰარმონიას. გარემოსდაცვითი ეფექტიანი მენეჯმენტი ამცირებს კონკურენციას მწირი რესურსების გამო, რაც კონფლიქტის საერთო მამოძრავებელია. ინიციატივები, როგორიცაა ტრანსსასაზღვრო წყლის მენეჯმენტი ნილოსის აუზში, ცხადყოფს

იმას, თუ როგორ შეუძლია ერთობლივ გარემოსდაცვით ძალისხმევას გააძლიეროს რეგიონალური უსაფრთხოება.

მდგრადი განვითარება ხელს უწყობს **ინკლუზიურ მმართველობას**, უზრუნველყოფს რესურსების თანაბარ განაწილებას. მდგრადობის გაძლიერება ხელს უწყობს გამჭვირვალობას, ანგარიშვალდებულებას და ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღებას. 1. გამჭვირვალობის გაძლიერება საშუალებას აძლევს დაინტერესებულ მხარეებს შეაფასონ კონკრეტული საკითხები. მაგალითად, ენერგეტიკული პროექტების გამჟღავნებამ შეიძლება ხაზგასმით აღნიშნოს პოტენციური გარემოსდაცვითი რისკები. ეს უზრუნველყოფს განვითარების ინიციატივების შესაბამისობას ეკოლოგიურ პროცესებსა და საზოგადოების კეთილდღეობასთან. 2. ანგარიშვალდებულების ხელშეწყობა აკისრებს მთავრობებს და კორპორაციებს პასუხისმგებელნი იყვნენ თავიანთ ქმედებებზე. ხელს უშლის პრაქტიკას, რომელიც ძირს უთხრის უსაფრთხოებას. ანგარიშგების ჩარჩოები, როგორიცაა გლობალური ანგარიშგების ინიციატივა, ხელს უწყობს სტანდარტიზებულ შეფასებებს. შესაძლებელს ხდის შედარებებს და ხელს უწყობს საუკეთესო პრაქტიკას. 3. პოლიტიკისა და სტრატეგიის ინფორმირება უზრუნველყოფს მონაცემებზე ორიენტირებულ შეხედულებებს, რაც ეხმარება უსაფრთხოებასა და განვითარებას შორის სინერგიის იდენტიფიცირებას. მაგალითად, კლიმატთან დაკავშირებული რისკების შესახებ ანგარიშები უზრუნველყოფს თავდაცვის დაგეგმვაში ეკოლოგიური მოსაზრებების ინტეგრირებას.

რეკომენდაციები ეროვნულ უსაფრთხოებასა და მდგრად განვითარებას შორის ურთიერთკავშირის გასაძლიერებლად შემდეგია: 1. უსაფრთხოების ინტეგრირება განვითარების დაგეგმვაში. ეროვნული სტრატეგიები მკაფიოდ უნდა ითვალისწინებდეს უსაფრთხოების საკითხებს განვითარების დაგეგმვისას. მაგალითად, ინფრასტრუქტურულ პროექტებში კონფლიქტის სენსიტიურობის ინტეგრირებამ შეიძლება შეამციროს რისკები და ხელი შეუწყოს სტაბილურობას. აღსანიშნავია სოციალური უსაფრთხოება მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომიის ძირითადი კატეგორიებიდან. განათლება, სიღარიბის შემცირება, სურსათის უსაფრთხოება, ასევე ჯანდაცვა და ფინანსური ჩართულობა, სწორედ სოციალურ მიზნებს განეკუთვნება. [2] 2. მდგრადობის ჩარჩოს გაძლიერება. მთავრობებმა და საერთაშორისო ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ მდგრადობის ყოვლისმომცველობა, რაც უზრუნველყოფს გამჭვირვალობას და ანგარიშვალდებულებას. ანგარიშგების სტანდარტიზებულმა ჩარჩოებმა, მძლავრი აღსრულების მექანიზმებთან ერთად, შესაძლოა გააძლიეროს სანდოობა და სა-

რგებლიანობა. 3. მრავალმხრივი თანამშრომლობის ხელშეწყობა. მთავრობებს, კორპორაციებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის თანამშრომლობა აუცილებელია უსაფრთხოებისა და განვითარების რთული გამოწვევების გადასაჭრელად. 4. მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის ტექნოლოგიის გამოყენება. მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის ტექნოლოგიურმა მიღწევებმა შეიძლება გააუმჯობესოს მდგრადობის ხარისხი და ხელმისაწვდომობა. კიბერუსაფრთხოების სფეროში თანამშრომლობასა და პარტნიორობას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. გარე პარტნიორებთან თანამშრომლობა, როგორც კიბერუსაფრთხოების სერვისის პროვაიდერები და სამთავრობო უწყებები, აძლიერებს ორგანიზაციის უნარს დაიცვას კიბერ საფრთხეები. საფრთხეების დაზვერვის საუკეთესო სტანდარტების გაზიარება უზრუნველყოფს კოლექტიური კიბერუსაფრთხოების მდგრადობის გაძლიერებას ციფრული ტრანსფორმაციის დროს. [3]

გამოწვევები და სამომავლო მიმართულებები შემდეგია: მიუხედავად მისი პოტენციალისა, უსაფრთხოებისა და მდგრადი განვითარების ინტეგრაცია გამოწვევების წინაშე დგას ესენია: 1. პოლიტიკური წინააღმდეგობა: მთავრობებს შეუძლიათ წინააღმდეგობა გაუწიონ გამჭვირვალობის ინიციატივებს, მმართველობითი ხარვეზების გამოვლენის შიშით. 2. შესაძლებლობების შეზღუდვა: განვითარებად ქვეყნებს ხშირად არ გააჩნიათ ტექნიკური და ფინანსური შესაძლებლობები, რათა განახორციელონ მდგრადობის მყარი ჩარჩოები. 3. მონაცემთა სანდოობა: გამჟღავნებული მონაცემების სიზუსტისა და სანდოობის უზრუნველყოფა მუდმივ გამოწვევად რჩება. სამომავლო კვლევამ უნდა ცხადდეს ინოვაციური მიდგომები ამ გამოწვევების გადასაჭრელად, მათ შორის შესაძლებლობების განვითარების ინიციატივები, მონაწილეობითი მმართველობის მოდელები და ტექნოლოგიური გადანაცვლებები. სწორედ, რომ ინოვაციურმა განვითარებამ უნდა დააბალანსოს სოციალური, ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი მდგრადობა. [4]

გარდა ამისა, გრძელვადიანი კვლევები, რომლებიც შეისწავლის მდგრადობის გამჟღავნების გრძელვადიან ზემოქმედებას უსაფრთხოებასა და განვითარებაზე, უზრუნველყოფს ღირებულ შეხედულებებს. ზოგადად, არ არსებობს მდგრადი უსაფრთხო-

ების გაზომვის სტანდარტიზებული გზა. მაგრამ რამდენიმე მაგალითი არის მშვიდობის, კონფლიქტის, განვითარებისა და მდგრადობის გასაზომად. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ადამიანური განვითარების და გლობალური მშვიდობის ინდექსი. [5]

ეროვნული უსაფრთხოების ინტეგრირებული გავლენა მდგრად განვითარებაზე ხაზს უსვამს გლობალური გამოწვევებისადმი უნიკალური მიდგომის მნიშვნელობას. უსაფრთხოება უზრუნველყოფს მდგრადი განვითარების საფუძველს, ხოლო მდგრადი განვითარება ეხება დაუცველობის ძირეულ მიზეზებს. მდგრადობა მოქმედებს, როგორც კრიტიკული ხიდი. იგი ხელს უწყობს გამჭვირვალობას, ანგარიშვალდებულებას და ინფორმირებული გადანაცვლებების მიღებას. ინტეგრირებული სტრატეგიების მიღებითა და თანამშრომლობის ხელშეწყობით, ქვეყნებს შეუძლიათ ნავიგაცია გაუწიონ უსაფრთხოებისა და განვითარების სირთულეებს. ეს კი გზას გახსნის უფრო უსაფრთხო და მდგრადი მომავლისკენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლორენ ა. სერანო, შლუხტერი ა.ლ, ბასტიკი მ., „2030 წლის დღის წესრიგი მდგრადი განვითარებისთვის უსაფრთხოების სექტორი და გენდერული თანასწორობა“, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის საქართველოს ოფისი, დიდი ბრიტანეთი, 2019 წ., გვ. 6-15.;
2. საქართველოს ეროვნული ბანკი, „მდგრადი დაფინანსების ტაქსონომია საქართველოსთვის 2022“, თბ. 2022, გვ.19-38.;
3. ბენდიანიშვილი ნინო, „კიბერუსაფრთხოების როლი ციფრული პროდუქტებისა და სერვისების ინოვაციურ განვითარებაში“, „ეკონომიკა“, თბ. 2024 წ., №6-8, გვ. 23-25.;
4. What are the Sustainable Development Goals? <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.03.2025]
5. Ozaltin D., „The sustainable security index: a new measure for research and policy analysis“, University College London's Department of Political Science and School of Public Policy, Polden-Puckham Charitable Foundation, „Conflict, Security & Development, Volume 24, 2024 - Issue 4, Pages 317-338, 2024 y.